

Krypende katastrofer kan forebygges

Av forsker Lars H. Gulbrandsen og direktør Peter Johan Schei, Fridtjof Nansens Institutt.

(Aftenposten, 18. januar, 2005)

I Aftenposten 10. januar skriver Kjell Dragnes om de krypende katastrofene som truer jordens miljø og livsgrunnlaget til millioner av mennesker: ørkenspredning, tørke, avskoging og jorderosjon – og vi kan gjerne føye til tap av biologisk mangfold og klimaendringer. Mange av disse prosessene er irreversible: Når arter utrykkes, kan de ikke vekkes til live igjen; når naturlige habitater ødelegges, kan de sjelden restaureres. De fleste er særlig ødeleggende for fattiges eksistensgrunnlag: Når fiskebestander overbeskattes av moderne fabrikktrålere, mister lokale fiskere sin eneste inntektskilde; når avskoging og jorderosjon forårsaker flom og forurensning av drikkevannet, rammes fattige hardere enn noen andre. Men i forhold til akutte og uforutsette katastrofer har de langsomme en fordel: De kan forebygges. Norge har en unik mulighet til å bidra gjennom den omfattende satsningen på utvikling og bistand.

I den nye utviklingsmeldingen (*Felles kamp mot fattigdom*) vektlegger Regjeringen rettighetsbasert bistand til utviklingslandene og styrking av deres egne strategier for fattigdomsreduksjon. Det er positivt og viktig at Regjeringen tar sikte på å styrke grunnleggende rettigheter og mottakerlandenes eierskap til utviklingsarbeid og fattigdomsstrategier. Problemet er at de nasjonale fattigdomsstrategiene som utviklingslandene har utarbeidet i samsvar med Verdensbankens opplegg, ikke sikrer miljødimensjonen i bærekraftig utvikling. Rask økonomisk vekst er gjennomgående det overordnede målet i strategiene, mens sammenhengen mellom vekst, utvikling og miljø i de fleste tilfeller ikke vektlegges på en forsvarlig måte. Dette er blant annet dokumentert i Verdensbankens egne evalueringer av strategiene. Derfor er den konstruktive dialogen med mottakerlandene så viktig. Utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson er meget tydelig på at utdanning, helse og kvinners rettigheter må prioriteres, men det er nødvendig at retten til rent miljø og bevaring av naturressursene kommuniseres like tydelig.

Tesene om at fattigdom skaper miljøproblemer og at økonomisk vekst i utviklingsland vil medføre bedre miljø og mer bærekraftig ressursforvaltning, er blitt tilbakevist som alt for enkle og unyanserte. Rask økning av materiell velstand har i de fleste tilfeller langt mer alvorlige konsekvenser for miljøet enn fattigdom. Det er imidlertid liten tvil om at forringelse av miljøet og ressursgrunnlaget – de krypende katastrofene – hindrer utvikling og fører til økt fattigdom. Nettopp derfor er det så viktig å stimulere til og betale for at utviklingslandene integrerer hensynet til forsvarlig miljø- og ressursforvaltning i deres egne utviklingsstrategier. Regjeringen bør av samme grunn øke satsningen på målrettede miljøtiltak i norsk bistand. I senere år har andelen av miljørettet bistand i norsk utviklingssamarbeid gått ned. Derfor er det gledelig at Stortingets utenrikskomite anbefaler at Regjeringen utarbeider en handlingsplan for å sikre en systematisk gjennomføring av miljøinnsatsen i norsk bistand. For å følge opp ambisjonene om å være en humanitær stormakt og et foregangsland på bistand og miljø, må Regjeringen intensivere arbeidet for å forebygge de krypende katastrofene.